

Kazimierz Piwowarski

"Beraterlexikon : ein praktisches
Nachschlagewerk für Erziehung und
Unterricht", red. Ralf Schwarzer,
München 1977 : [recenzja]

Collectanea Theologica 49/4, 215-216

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

z założeniem dobitnie podkreślanym przez Lohfinka w hermeneutyce biblijnej, że Stary i Nowy Testament przy egzegezie należy brać łącznie jako jedną całość.

Oto te słowa-hasła: *Jedność — Pluralizm — Panowanie — Podział władzy — Dzieje zbawcze — Uwolnienie — Lud Boży — Bóg — Projekcje chorego — Wzrost — Przyszłość — Czas wolny — Przemoc — Miłość — Charyzmat*. Przy każdym z tych zagadnień autor ukazuje, jak z problemem radził sobie i jak go pojmował człowiek w społeczności wybranych, w Izraelu, następnie jaką postawę proponowało w danej kwestii chrześcijaństwo i wreszcie, co my współcześnie z tego możemy wziąć dla rozwiązywania własnych trudności, podchodząc do słowa Bożego egzystencjalnie, gdy wsiłuchujemy się w nie, jako wprost do nas skierowane, ale jednocześnie troszczymy się o właściwe jego zrozumienie, uzbrojeni we wszystkie instrumenty współczesnej krytyki biblijnej, naukowego narzędzia odczytywania myśli starożytnego autora natchnionego.

Na końcu podana została literatura w oparciu o wykłady opublikowane już na te tematy przez N. Lohfinka. Książka przedstawia problematykę również i dla nas aktualną i godną przemyślenia.

o. Józef Wiesław Roston OFMConv., Warszawa

Ralf SCHWARZER (red.), *Beraterlexikon. Ein praktisches Nachschlagewerk für Erziehung und Unterricht*, München 1977, Kösel-Verlag, s. 252.

Opracowanie poradnika dla wychowawców wydaje się przedsięwzięciem szczególnie trudnym. Podkreśla we wstępie redaktor omawianego poradnika Ralf Schwarzer. Trudność leży przede wszystkim w tym, że poradnik dotyczy dziedziny mało opracowanej od strony naukowej. Nauka o poradnictwie jest dyscypliną dopiero rodzącą się. Można w niej dostrzec dwie tendencje, a mianowicie bardziej pedagogiczno-szkolną oraz bardziej socjalno-pedagogiczną. Praca o charakterze encyklopedycznym powinna łączyć te dwie koncepcje. Ważnym jest także przy omawianiu haseł, aby nie faworyzować jakiegos określonego kierunku pedagogiczno-psychologicznego.

Omawiana publikacja podaje przede wszystkim rzeczową informację i propozycję rozwiązań czy też pomocy w poszczególnych wypadkach. W 71 hasłach podane zostały informacje odnośnie do pytań na temat diagnozy, poradnictwa, terapii w szkole i innych placówkach wychowawczych. Poradnik ten przeznaczony jest dla przygotowujących się i już pracujących w poradnictwie pedagogiczno-psychologicznym. Warto tu podkreślić, że w RFN przewidziano na lata 1975—1985 potrójnie liczbę psychologów. Liczba natomiast nauczycieli pracujących w poradnictwie ma wzrosnąć sześciokrotnie.

Zgodnie ze swym charakterem encyklopedycznym nasz poradnik omawia poszczególne hasła w porządku alfabetycznym. Każde hasło zawiera najpierw określenie pojęcia, a następnie informacje, które mają pomóc w poradnictwie. Dla pogłębienia wiadomości podano po każdym hasle liczną literaturę.

Trudno w krótkim omówieniu podać charakterystykę pracy, której lista autorów obejmuje 35 nazwisk. Wszyscy autorzy są pracownikami naukowymi na wyższych uczelniach i kompetentnymi fachowcami w poruszanej tematyce. Dla ilustracji omówimy dwa hasła, a mianowicie agresję i terapię opartą o grę, zabawę.

Agresja została określona jako rodzaj zachowania, który może innym wyrządzić szkodę (osobom lub rzeczom), osłabić i wprowadzić lęk. W tym właśnie leży biologiczne lub psychologiczne znaczenie agresji. Wyróżnia się dwie grupy agresji, a mianowicie agresywność wywołaną złością, gniewem oraz agresywność instrumentalną.

Pierwsza forma postępowania agresywnego jest zwykle bezpośrednią reakcją na prowokację (np. groźby). Wyraża się w takich stanach jak znie-

chęcenie, złość, gniew, furia i ma zwykle charakter obronny. Umotywowane gniewem reakcje agresywne są zwykle krótkie, mało sprecyzowane, ale dramatyczne i skierowane przeciw określonemu obiektowi. Autor omawianego hasła uważa, że przejawy poważnej agresywności należy ukarać przez krótkie osłabienie kontaktu z zainteresowanym lub nieokazywanie mu miłości. Potem należy cały problem wspólnie omówić. W pracy wychowawczej można pomóc osobie agresywnej w różny sposób. Można zacząć od ukazywania przykładów, modeli samoopanowania. Dalej można ćwiczyć w samoopanowaniu i wskazywać na szkodliwość agresywnego zachowania. Ważnym jest rozwijanie znajomości z szerszym kręgiem osób i zdolności zwierzenia się innym. Doświadczenie uczy bowiem, że znajomi rzadziej prowokują do agresywności niż obcy.

Drugą, trudniejszą formą agresywności jest tzw. agresywność instrumentalna. Jest ona zachowaniem zdobytym drogą uczenia się, gdy np. dzięki agresywnemu zachowaniu osiągnęło się znaczne sukcesy. Ta agresywność prowadzi do poważnych szkód zarówno u samego podmiotu, jak i otoczenia. W jej usuwaniu można zacząć od rozwoju zaufania we własne siły, a zwłaszcza umożliwienie sukcesów na innej drodze niż agresywne postępowanie. Należy też przedstawić wzory nieagresywnego postępowania oraz uczyć spokojnego rozwiązywania konfliktów. W terapii może być pomocne ukazywanie, że agresywne postępowanie szkodzi nie tylko innym, ale także samemu zainteresowanemu. Trudniej jest w wypadku, gdy zachowanie agresywne stało się nawykiem.

Często najlepszą pomocą jest tu zmiana środowiska. Nie należy też dopuścić, by dzięki zachowaniu agresywnemu mógł ktoś osiągnąć sukcesy. Niekiedy może być skuteczna kara (nie fizyczna), np. krótka izolacja. Najważniejszym jest jednak zawsze ukazanie, że cele, do osiągnięcia których dąży się przez zachowanie agresywne, dadzą się osiągnąć także sposobami akceptowanymi przez społeczeństwo.

Po dokładnym omówieniu hasła o agresji spójrzmy przykładowo na treść hasła o terapii opartej o zabawę. Wydaje się, że wystarczy tu ogólne omówienie. Autor tego hasła podkreśla, że terapia oparta o zabawę jest jednym z rodzajów terapii dziecięcej. Zwraca dalej uwagę na to, że dziecko jest szczególnego rodzaju pacjentem w terapii. Zabawa jest formą wyrażania się u dziecka jak mowa u dorosłych. W poradnictwie należy znać dobrze nie tylko rodzaje zabaw, ale także ich związek z rozwojem fizycznym i psychicznym dziecka. Autor omawia także różne teorie terapii opartej o zabawę oraz znaczenie różnych elementów jak np. wyposażenie sali dla terapeuty, czy rodzaj zabawek. W końcu porusza krótko zagadnienie kształcenia terapeutów.

Omawiany poradnik przeznaczony jest nie tylko dla tych, którzy wprost zajmują się poradnictwem. Może on także okazać się dużą pomocą dla rodziców. Przez swoją zwięzłość, która nie pomija jednak istotnych problemów, staje się formą podręcznej pomocy.

ks. Kazimierz Piwowski, Monachium

Bärbel VEIT, Reinhard VEIT, *Religion in vierten Schuljahr. Zehn Unterrichtsentwürfe mit 32 Kopiervorlagen und 8 Dias*, Zürich-Köln-Lahr 1978, Benziger Verlag — Verlag Ernst Kaufmann, s. 152 + 32 + 8 diapozytywów.

Do żadnego przedmiotu szkolnego nauczyciel w RFN nie posiada tytułu i tak różnorodnych propozycji i materiałów, jak do nauczania religii. Rynek księgarski zalewają różnego typu podręczniki dla dziecka, komentarze dla nauczyciela z propozycjami przeprowadzenia lekcji, modele. Katecheta nie ma łatwego wyboru. Książka Bärbel i Reinharda Veit zawiera zbiór szkiców do lekcji religii w klasach czwartej szkoły podstawowej i to zarówno dla katolików, jak i ewangelików. Powstała ta propozycja z myślą o nauczycie-